

Kálvin tér — csúcsidőben

A **NAPSZAK** egészen lényegtelen, lehet napsütéssel kacerkodó reggel és esőre hajlamos alkonyat, a Kálvin téren mindenképpen csúcsidő van, ráadásul kétarcú csúcsidő: a szűk korlátok közé szorított csúcsforgalom s a korlátok mögött zajló építési csúcs ideje. A közlekedést kordába szorító korlátok azonban időnként leomlanak, egy testes munkagép kicammog az úttestre s bizonyos időre kényszerű nyugalomra inti a türelmetlen járműveket. Mindez annak a roppant méretű és módelett bonyolult munkának az eredménye és következménye, amely Budapest egyik legérzékenyebb idegközpontjában folyik a föld felett és több emelet mélységben a föld alatt. A felszíni járókelő vajmi keveset érzékelhet a mélyben végbemenő munkálatokról, nyilvánvalóan ügyet sem vet azokra a fejtvédő sisakot viselő emberekre, akik időről időre felbukannak a föld alá vezető járatokon, majd ismét eltűnnek a süllyesztőben, mint egy mozgalmas színmű szereplői, akiknek mozgását egy dús képzeltű rendező szabta meg.

A színpad, mint hasonlat, kézenfekvő, bár a játéktér akkora, amekkorán talán még sehol sem játszottak szabadtéri játékot, úgyszólván beláthatatlan, ha nem is mérete szerint, de a szereplők hullámzó mozgása miatt, amivel a láthatatlan rendező hosszabb-rövidebb időre eltakar egy részletet, másutt viszont hangsúlyozza a pillanat jelentőségét. A járókelő és a hasonló sebessegre kényszerült gépjárművezetők és utasaik nem nézői e gomolygó folyamatnak, csupán szerep nélküli szereplők, mozgási lehetőségeiket nem a már említett láthatatlan rendező, hanem a nagyon is látható, elektromos játékmesterek, a forgalomirányító lámpák szabályozzák. Ahhoz, hogy az ember át tudja tekinteni a Kálvin téri építkezés végkifejletét, meg kell állni valamelyik betorkolló utcasarokon — ülőhely nincs ezen az óriási játéktéren — s időt szentelni a nézelődésre, hogy némi fogalmat alkothasson magának a nézelődő a Kálvin téri csúcsidőről.

TETSZETŐS zűrzavar — így lehet első pillantásra megfogalmazni a látvány lényegét anélkül, hogy sérteni akaró az itt tevékenykedő emberek munkáját, inkább arra a zavart érzésre, hárítábi a felelősséget, amely elfogja az embert a helyszínen. A nézelődő már látott néhány munkaterületet, szerény képességei szerint igyekezett is beszámolni arról, amit látott és tapasztalt, a Kálvin téren azonban cserben hagyják a tapasztalatok és ismeretek, nehezen tud rendet teremteni az emlékei között, amelyek egyáltalán nem hasonlítanak a Kálvin téri látványra.

Nézzük talán a forgalom elől majdnem elzárt Múzeum utca sarkáról a Kálvin teret, mert hiszen erről az üres telekről kitűnő rálátás kínálkozik az egészre, a szilvavag alakban elnyúló térre, amely a Tolbuchin körútban folytatódik. Pillanatnyilag ez a hely ígérkezik a legmozgalmasabb pontnak, itt úgyszólván karnyújtás távolságból lehet látni a főszereplőket — mert azok is vannak —, ki lehet venni arcjátékukat és mozgásukat, mint a zsöllye első sorából. Persze kevés gyakorlatra s előtanulmányra van szükség, hogy az ember ki tudja választani a főszereplőket a mellékszereplők tömegéből.

ITT VAN például az a testes, pirososztagos férfi, aki ötvenes lehet, a kék munkaruha majdnem lereped vaskos tagjairól és szépen formált, kerekded hasáról. Fején billeg a kötelező védősisak, mintha egy számmal kisebb lenne, gumicsizmái szárát legyűrte s e kurta szárúvá alakított csizmákban szaporán szökdel a földhányásokon, a törmeléken, a beépítésre váró vagy már fölösleges anyagokon. Szerepe akkor tisztázódik, amikor a Baross utca felől jövet egy billenő teherautó érkezik homokkal megrakva s hosszú hajú vezetője kísérteties táncot jár a hepehupás terepen a soktonnás járművel. A kövér sisakos hüvelykujjának intésével a háta mögé vezényli s mutatóujjának a levegőbe történt, függőleges feltartásával jelt ad

a rakomány kiürítésére. Negyed óra sem telik bele s a szemlélődő megérti, hogy vezető szereplőt hozott szemé elé a jósorsa, olyasvalakit, akinek egyetlen intésére földkupacok mozdulnak meg, elefánt nagyságú gépek indulnak rohamra.

A munkagépekről külön kell szólni, mert bár a gép nem tekinthető lelkes szereplőnek e nagy és mozgalmas eseményben, de minden gép nyergében ott ül egy ember, aki megfontolt mozdulatokkal irányítja az óskori szörnyekre emlékeztető acéltömegeket. Nem mehetünk el szó nélkül a pörge kalapos mellett, aki falusias formájú fejfedőjével, bajusza szabásával semmiképpen sem illik ehhez a képhez, mintha a láthatatlan rendező tévedett volna a szereposztást illetően. Nyilvánvalóan faluról felszármaszott embert tisztelhetünk a négy óriási gumikeréken mozgó és izmos gémpnyakát nyújtogató munkagép közelében, aki talán segédmunkásként kezdett dolgozni a Kálvin téren s időközben kitanulta a gép titkait.

A PÖRGE KALAIPOS ember dolga nem egyszerű, nem merül ki karok húzogatasában és kerekcsavargatásában, pedig a gép bőven el van látva ilyesfajta irányító eszközökkel. Érzék kell hozzá s emberünk szemmel láthatóan birtokában van ennek az érzéknek. Gépek harapós markolókanalával maradék aszfaltmeztől tördel darabokra s a törmelék teherautóra rakja. Orgonisták kezelik ilyen magabiztosan a hangváltó regisztereket, mint a pörgekalapos a karokat és billentyűket, minek következtében a gép mozgása — bár legalább húsz tonnát nyom — könnyed és kecses, arról nem is beszélve, hogy hajszálpontosan oda nyúl az ormótlán markolóval, ahonnan az esedékes aszfaltdarabot ki kell emelni. Emberünk arcáról pontosan le lehet olvasni a munka belső feszültségét, együtt játszik a géppel, mint egy oroszlanzelídítő, aki tudja, hogy az idomított állatban nem lehet egészen megbízni...

A Kálvin tér innenső harmadában, szemlélődő helyünkhez még elég közel, hatalmas kábeldobbal közeledik két ember. A végtelenség tetsző kígyót letekerik a dobról és egy alig látható üregen a föld alá csúsztatják, ki tudja milyen céllal. Ketten meglehetősen nehezen birkóznak a mázsás kábelrel s ezt látja az a ballonkabátos, kalapos férfi, akinek egész öltözete elárulja, nem a testimunkások közül való s aki nem nézi télenül a birkózást, hanem kopott akatáskáját egy betontuskóra helyezve, maga is megmarkolja a kábelt, kockáztatva a kátrányos szennyezést, mert neki nincs védőkesztyűje. A kábel engedelmesen csúszik a föld alá, mint egy óriáskígyó, amely téli menedékre vonul.

KÖZBEN PERSZE átsorog a Kálvin tér szűk forgalmi sávjain a gépjárművek végeérhetetlen áradata, de van valami furcsa ebben az áramlásban. A tolokodás hiányzik, a pesti utcán megszokott udvariatlan belemenés, az ingerült lámpavillogás és dudálás, a volán mögül kihajló, kivörösödött arcok és az ökölrázás. A Kálvin téri színpad kötelező fegyelme átragad azokra a mellékszereplőkre is, akik csak néhány percig tartózkodnak a színen. Nyilván arra gondolnak, hogy a ma még kellemtelen megszorítások hamarosan megszűnnek s a téren helyreáll a rend, elfoglalva a mostani tetszetős zűrzavar helyét. Akkor sincs különösebb rendbontás, amikor a térről az Üllői útra kanyarodó járművek beleütköznek a villamos ideiglenes végállomáshoz siető emberek tömör falába. Itt életre-halálra menne a játék, ha a tér ördögi kacskaringóit már megjárta vezető nem éreznék a tenverük bőrén, hogy itt fogni kell az autót.

A szemlélődő befejezi rövidre szabott nézelődését és szedi a sátorfáját, mert „bérelt” helyére igényt tart egy újabb teherautó. A szemlélődő azzal siet az útjára, hogy néhány sort áldoz a Kálvin téri munkások helytállására, mert ha egyszer elvonulnak, már úgysem beszél róluk senki.

Baróti Géza